

WIJ SAMEN

of de symbiose van Vincent en Theo van Gogh

Leon Pensaert

Het stuk evoceert de hechte relatie tussen Vincent van Gogh en diens broer Theo, met als decor de grote lijnen van Vincents leven als schilder .

PERSONAGES

VINCENT VAN GOGH

THEO VAN GOGH

BIOGRAAF

STEM KRUIDENIERSTER

STEM BUURVROUW

STEMMEN

Het podium is in tweeën verdeeld. De ene helft is uitsluitend voor Vincent, in de andere staan een tafel, twee stoelen, een ijzeren bed, een kastje, en is voor Vincent en diens broer Theo.

Wat de kostumering van Vincent betreft, laat men zich het best leiden door de talrijke zelfportretten. Voor Theo volgt men de herenmode van die tijd, einde 19de eeuw.

1ste scène

BIOGRAAF

In 1878 is de Nederlander Vincent van Gogh 25 jaar. Hij is hulpprediker in het steenkooldistrict in het zuiden van België.

Daar leven mijnwerkers en fabrieksarbeiders in erbarmelijke werkomstandigheden.

Vincent leeft in bittere armoede. Met hart en ziel verzorgt hij zieken en leest voor uit de bijbel.

[Met de bijbel in de hand loopt Vincent in armoedige kleren nerveus over de ene helft van het podium.]

VINCENT

Lees de bijbel. Zoek de weg van het duister naar het licht.

Wij zijn pelgrims. Ons leven is een lange reis van het aardse bestaan naar de hemel.

Het einde van onze tocht is het binnengaan in het huis van ons aller Vader. En daar

zijn vele woningen.

Kom mee, ik vertel jullie over de barmhartige Samaritaan, over Lazarus die uit de dood wordt opgewekt.

Geraak in de ban van de bijbel.

[Vincent valt neer. In de andere helft staat Theo.]

THEO

Vincent!

VINCENT

[Vincent jammert.]

De bijbel brandt in mijn hersenen.

THEO

Kom naar mij en rust.

VINCENT

Ik hoor je, Theo.

THEO

Wie geeft om jou?

[Vincent staat op, glimlacht en strompelt naar zijn broer.]

Ga liggen.

VINCENT

Moe.

THEO

Hou ermee op.

VINCENT

Ze hebben me nodig, de anderen, de arbeiders, de armen. Ik wil en moet leven zoals zij.

THEO

Wees niet blind voor jezelf.

VINCENT

Theo! Jouw gezicht, dicht bij mij, dat is voldoende.

Het doet me goed.

THEO

Je verwaarloost je.

VINCENT

Het is mijn roeping.

THEO

Dwaas, je zit aan de grond!

VINCENT

Jij, Theo, jij bent voor mij meer dan voedsel en medicijn.

THEO

Ik haal je weg uit deze donkere streek.

VINCENT

Maar hoe moet het dan verder?

THEO

Zeker niet in deze gevangenis. Ik open voor jou de poort. Loop weg.

VINCENT

Wacht. Waar leef jij nu?

THEO

In Parijs. Ik werk daar als kunsthandelaar bij Goupil & Cie.

VINCENT

Ken ik. Goupil in Den Haag. Ik, ik ben ook daar mislukt.

THEO

Mag je niet denken.

VINCENT

Toch wel.

THEO

Vrijheid.

VINCENT

Wat ben ik al geweest? Onderwijzer, boekverkoper, bediende, en nu:
hulpdominee bij de arbeiders in de Borinage...

THEO

Ik help je.

VINCENT

Je maakt me meer dan nieuwsgierig.

THEO

Ik heb iets meegebracht... reproducties van Millet. Kopieer ze...

VINCENT

Mooi: de eenvoudige boer, de mooie boerin. Je maakt me gelukkig.

THEO

Daarvoor ben ik bij je.

VINCENT

Ik voel het, ik voel jou.

THEO

Wat?

VINCENT

Ik zwicht niet. Dankzij jou... vrij zijn.

Scheppen. Alleen nog: creëren.

THEO

Het klinkt in mijn oren.

VINCENT

We kunnen deelgenoten worden, maar...

THEO

Nee! Financieel ga je niks tekort komen.

VINCENT

Je raad, jouw genegenheid, die doen me leven.

THEO

Les petites misères de la vie. Pieker er niet meer over. Vrij zijn.

VINCENT

Mijn gemoed klaart op. Mijn doel is nabij.

2de scène

BIOGRAAF

Vincent kiest dus voor een artistieke carrière. En dit dankzij Theo, die hem aanmoedigt.

Hij gaat naar Brussel. Daar ontmoet hij een Nederlands schilder bij wie hij tijdelijk verblijft.

Aan tafel zitten Theo en Vincent.

THEO

Hoe was het bij Van Rappard?

VINCENT

Ik mocht in zijn atelier werken.

THEO

Anton is een ervaren kunstenaar.

VINCENT

Anatomie... dat was hard werken.

THEO

Waarom verleden tijd?

VINCENT

Terug naar huis gegaan.

THEO

Je moet leren, Vincent!

VINCENT

Weet ik. Het is niet financieel.

THEO

Drie keer per maand ontvang je een postwissel van 50 francs. Dat heb ik toch goed?

VINCENT

Waarvoor dank. Maar daar gaat het niet om! Het is... vader.

THEO

Hij kan je niets leren.

VINCENT

Een dominee!

THEO

Wat is het dan?

VINCENT

Amsterdam...

THEO

Laat me raden... zit ik goed?

VINCENT

Ja...

THEO

Je bent verliefd?

...

Schitterend!

VINCENT

Geen leven zonder liefde.

THEO

Ik ben gelukkig voor je.

[Vincent aarzelt]

VINCENT

Het is mijn nicht... Kee Vos-Stricker .

THEO

Ze was dus bij onze ouders. Tja!

VINCENT

Kee is ouder dan ik. Ze is net weduwe geworden... en ze...

THEO

Ik kan het al raden.

VINCENT

Ze heeft een kind.

THEO

En vader in alle staten.

VINCENT

Niet voor dat kind.

THEO

Ik kan het haast raden.

VINCENT

Bloedschande. Ik kan het woord niet meer horen. Oh... mijn vader!

THEO

Had nagedacht!

VINCENT

Ik voel zoveel voor haar, maar zij wil niet.

THEO

Ontgoocheld.

VINCENT

Een huwelijk met een nicht...

THEO

Uitgesloten.

Dus... ruzie.

VINCENT

Kletterende! Ze is vertrokken. En ik... ik ben smoorverliefd.

THEO

Wat kan ik doen?

VINCENT

Betaal me het treinticket naar Amsterdam.

[Licht dooft enkele seconden.]

THEO

En?

VINCENT

Mislukt.

THEO

Je hebt het me zelf gezegd: ze wil niet!

VINCENT

Ik wil bij een vrouw zijn, Theo. Kee was lief toen ze bij vader en moeder
in Etten was, maar in Amsterdam heeft ze zich niet laten zien.

Ze was zagezegd niet thuis.

THEO

Vergeet haar.

VINCENT

Kee is mooi: haar ogen... zo blauw. En haar mond... haar volle tedere mond.

THEO

Heeft ze gezegd dat ze van je houdt?

VINCENT

Nee.

THEO

Voorbij.

VINCENT

Ik voel me hopeloos eenzaam.

THEO

Heb je het er thuis nog over gehad?

VINCENT

Theo!

THEO

Je hebt gelijk.

VINCENT

Maar ik heb Kee nodig.

THEO

Zij jou niet. Aanvaard wat ik zeg: voor-bij!

VINCENT

Niet eenvoudig. Verliefd zijn.

THEO

Vermijd ruzies.

VINCENT

Tussen vader en mij gaat het niet meer.

THEO

Kee is de oorzaak? Zet haar uit je gedachten.

VINCENT

Proberen. Ik heb zelfs mijn hand in een kaarsvlam gehouden.

THEO

Ben jij helemaal gek? Waarom doe je zoiets?

VINCENT

Om haar ouders te tonen dat ik echt van hun dochter hou.

THEO

Welke hand?

VINCENT

Mijn linker.

THEO

Wat een geluk! Je kan blijven schilderen.

VINCENT

En ik ga niet meer naar de kerk.

THEO

Vincent! Dat ligt gevoelig voor een vader die dominee is.

VINCENT

Ik heb me ooit zo verdiept in de bijbel. Ik walg ervan.

THEO

En dat heb je hem allemaal gezegd?

VINCENT

Ik had me niet meer onder controle.

THEO

Te driftig!

VINCENT

Wil je geloven dat ik zelfmoordgedachten begon te krijgen?

THEO

Vincent, denk aan ons.

Luister. Ga naar Den Haag, naar onze aangetrouwde neef: Anton Mauve.

3de scène

BIOGRAAF

Voor hem heeft Vincent heel veel achting. Hij krijgt een schilderkist met waterverf. En zo tracht Mauve Vincent te stimuleren om te werken in kleur.

[Vincent op de ene helft van het podium danst en maakt obscene gebaren.]

VINCENT

Waar is mijn knuppeltje? Dat ik hem laat spuiten.

Lekker zelf bevleken. Mag niet van papa, van de predikant.

Toch doen.

...

Ik heb het gevonden: een begerig pruimpje voor mijn jongeheer.

Vincent, hou nu je penseel stijf.

voor een Haags gleufje.

[Vincent en Theo blijven in hun respectieve helft.]

THEO

Vincent, waar ben je?

VINCENT

Maak je niet boos, broer. Er zijn er. Wacht.

THEO

Waar heb je het over?

VINCENT

Haagse spleetjes met een mooi lijf.

De rest kan me geen barst schelen, verdomme.

En dan tekenen, aquarelleren en werken met olieverf.

Ik moet in haar.

[Vincent bij Theo]

VINCENT

Hier ben ik.

THEO

Gelukkig is de Amsterdamse verleden tijd.

VINCENT

Ik heb de ware gevonden: Clasina Maria Hoornik. Voor de intimi: Sien.

THEO

Je verwaarloost je werk niet, mag ik hopen.

VINCENT

Den Haag met zijn tuinen, huizen, straten... kleuren. Mauve rendeert. En ik krijg opdrachtjes van niemand minder dan Herman Tersteeg.

THEO

Kunsthedelaar. Misschien je doorbraak?

VINCENT

Mocht dat waar zijn?

THEO

Hopelijk niet van korte duur.

En...euh... Sien? Een tussendoortje?

VINCENT

Ben je gek?

THEO

Nee!

VINCENT

Mauve en Tersteeg weten dat ik samenwoon met Sien.

THEO

En?

VINCENT

Ik heb haar gevonden op straat, met twee kinderen.

THEO

Dus is Sien een...

VINCENT

Ze poseert voor mij. Theo, ik hou van haar.

THEO

Ben je Kee vergeten?

VINCENT

Wat wil je nou eigenlijk?

THEO

Je was zo hartstochtelijk verliefd.

VINCENT

Ik krijg genegenheid, liefde. En dat kunnen die twee niet verdragen.

THEO

Alleen zij?

VINCENT

Je gaat me toch niet...

THEO

Veroordelen... nee.

VINCENT

Ook de kerk veracht dat soort vrouwen, maar ik hou van ze.

THEO

Hoed je voor thuis. Ze zullen nog meer dan verbolgen zijn.

VINCENT

Voor mijn schandelijke gedrag! Zwijg erover.

THEO

Ik blijf je helpen zoals afgesproken: drie keer per maand 50 francs.

VINCENT

Hard werken, samen met Sien, poseren. Ik moet kunnen verkopen.

En daarna trouwen.

THEO

Wat?

VINCENT

Hoe wat?

THEO

Raas verder.

VINCENT

Werken, verdienen en ... je alles teruggeven. Wacht even, Theo, ik moet pissen.

Kijk ondertussen naar haar portret.

... *[geeft portret aan Theo-Vincent verdwijnt even]*

... *[Vincent terug]*

THEO

Niet direct een schoonheid.

VINCENT

Volkomen gelijk.

...

THEO

Je trekt zo'n gezicht. Is er iets?

VINCENT

Een branderig gevoel!

THEO

Kininepillen.

VINCENT

Oh, je kent het ook!

THEO

Ja... ik ben ook een man.

VINCENT

Kininepillen heb ik. Ik probeer Sien te overtuigen de straat te verlaten, maar...

THEO

Maar wat?

VINCENT

Een gezin kost geld en het tekenmateriaal...

THEO

Mag ik ook iets zeggen?

VINCENT

Ik kom even terug op haar portret.

THEO

Ik luister.

VINCENT

Ze is niet mooi, maar haar figuur...

THEO

Je kan het.

VINCENT

En dan heb ik het nog niet over haar boezem en schoot... lekkernijen!

THEO

Dat heb je niet geschilderd.

VINCENT

Geintje. Jammer dat ze soms humeurig is.

THEO

Vincent, ik geloof echt in jou. Je hebt het gewoon.

VINCENT

Kom hier dat ik je vastpak. Jij ziet in mij een groot schilder?

THEO

En precies daarom moet je Sien verlaten.

VINCENT

Hoor ik je goed?

THEO

Je hebt me verstaan.

VINCENT

Ik ben stapel van haar. Ze is zo geduldig bij het poseren. Zij en ik, Theo...

THEO

Vincent, een gezin onderhouden en je artistiek verder ontwikkelen...

Jammer, maar dat gaat niet samen.

VINCENT

Sien!

4de scène

BIOGRAAF

Meer dan een jaar heeft Vincent met Sien in Den Haag gewoond. Het was pijnlijk om van haar afscheid te nemen. Eerst trekt hij naar de veenkolonie Hoogeveen.

Met de trekschuit vaart hij daarna verder naar Nieuw-Amsterdam en maakt van daaruit lange wandelingen. Het landschap en zijn bewoners maken op Vincent veel indruk.

[In de ene helft]

VINCENT

Verdomde fatsoensrakker.

Ik ben naar de provincie Drenthe gegaan: de hei, het veen, de plaggenhutten.

Weg van die straathoer, weg van het wijf dat voor iedereen met d'r benen openligt.

Ik hield van haar, maar ik heb me in de eenzaamheid gestort. Door jou, broertje! Vaarwel, Sien.

De zoon van een dominee die buiten de lijntjes kleurt, moet weg.

Jij, kunsthandelaar in Parijs, bij Goupil en Cie. Jij ligt aan de basis van alles wat is misgegaan.

Ik ben teruggekomen. Ik hield het niet meer uit.

[Vincent naar de andere helft]

VINCENT

Laten we alles bijleggen.

THEO

Waar valt er eens geen hard woord? Samen één.

VINCENT

Ik betaal het onderhoudsgeld terug.

THEO

Nee.

VINCENT

Toch wel. Met schilderijen. Ik heb geproduceerd en ik zal produceren.

Creëren... mijn leven.

THEO

Je weet, broer, dat als je overdrijft je niet altijd aangenaam bent.

VINCENT

[Toont aan Theo]

Kijk: stilleven, landschappen, wevers en boeren, rustend en in arbeid.

Maar ...

THEO

Wat maar?

VINCENT

Ik ben een man.

THEO

Sien?

VINCENT

Nee.

THEO

Je bent gehoorzaam.

VINCENT

Vaak vergezelt ze me, als ik ga schilderen.

THEO

Dan toch Sien! Je bent niet van ze af?

VINCENT

Margot Begemann.

THEO

Is ze van goeden huize?

VINCENT

Fatsoensra... Wat dacht je? Dochter van een predikant.

THEO

Kan iets worden?

VINCENT

Ze is merkkelijk ouder dan ik. Ik ben haar eerste echte liefde.

THEO

En jij houdt van haar?

VINCENT

Iedereen thuis keurt de relatie af...

THEO

Is daar een reden voor?

VINCENT

Het is niet direct de leeftijd.

THEO

Dan heb ik al meer dan een vermoeden.

VINCENT

Voor Margot schijnt het de laatste kans te zijn.

THEO

Denk eens na. Heb je al...

VINCENT

Nee. Ik heb respect voor haar overtuiging.

THEO

Ik geloof je. Maar men gaat ervan uit dat jullie seksuele contacten hebben.

VINCENT

Nee. Eerlijk.

THEO

Is ze gelukkig?

VINCENT

Ik... niet. Ik voel zo weinig voor haar.

THEO

Sien laat je niet los.

VINCENT

Margot houdt van me zonder voorbehoud.

THEO

Wat moet ze een intense vreugde beleven aan een goed mens als jij, Vincent!

VINCENT

Haar familie slingert me mijn vorige leven naar het hoofd...

ik ben een mislukkeling.

THEO

Nee, Vincent. Denk aan jezelf, aan wat je wil bereiken.

VINCENT

Jaaaa. Margot lijdt. Ik voorspel...

THEO

Niet zwartgallig.

[Licht dooft enkele seconden.]

VINCENT

Strychnine. Jammer, Theo, maar liefde moet van beide kanten komen.

THEO

Werk.

VINCENT

Ik begin aan kopstudies.

THEO

Maar opnieuw alleen.

VINCENT

Ik zoek naar vriendschap van...

THEO

mensen.

VINCENT

En gevonden. De boerenfamilie: De Groot.

[Toont zijn werk 'De aardappeleters' aan Theo.]

THEO

Tja!

VINCENT

Hoe?

Kijk naar die koppen, die gezichten. Wijd-uitgezette neusvleugels, stompe neuzen,

Dikke, brede lippen...

THEO

En hun lange hoekige oren.

VINCENT

Goed zo. Je snapt het. Met hun handen eten ze dezelfde aardappelen die ze

uit de grond hebben gewroet.

THEO

Mooie koppen.

VINCENT

Maar verbod van de katholieke pastoor aan alle parochianen. Ze mogen niet model staan.

THEO

En waarom?

VINCENT

De boerendochter is zwanger.

THEO

En jij bent...

VINCENT

Ik krijg de schuld.

THEO

Katholiek en protestant...

VINCENT

Ik heb een litho van deze aardappeleters aan Van Rappard getoond.

THEO

Die was in de wolken?

VINCENT

Denk je? Wat hoop ik in Holland nog te vinden?

THEO

Niet opgeven, Vincent.

VINCENT

Ik ga naar Amsterdam... naar Rembrandt, naar Frans Hals...

En dan zien we wel.

5de scène

BIOGRAAF

1885. Vincent van Gogh bestudeert de kleurwetten . Tevens verdiept hij zich in het cultuurkritische werk van de gebroeders De Goncourt. De twee Fransen beschrijven de mode, de muziek en de dagelijkse gewoontes van hun tijd.

[In de ene helft]

VINCENT

Weg van Holland. Antwerpen... de kathedraal... de Grote Markt!

O, Pieter Pauwel Rubens: uw vrouwen met weelderige volumes, de kleuren...

Hoe dankbaar moet ik je zijn?

Meester Rubens, jij bent voor me verademing. Wat zeg ik? Het tegenwicht voor de verstarring in de Ecole de Beaux Arts. De Venus van

Milo is een antieke schoonheid. Maar mijn kopie van Venus is een Vlaamse matrone.

Heren professoren, u weet niet hoe een vrouw eruitziet.

Ga naar een bordeel en geef uw ogen de kost. Borsten, heupen, billen, bekken, schoot.

Het paradijs voor de man... dring binnen, maar voorzichtig.

Ik moest dringend naar rue de Hollande, naar dokter Cavenaille.

Pik, pik, pik.

Met mijn Japanse houtsneden, gevonden bij een antiquair, verlaat ik uw stad, Pieter Pauwel.

Bijscholing aan de academie... gewoon om te vergeten. En nu naar Parijs.

[In de andere helft]

THEO

Hoe is tot hiertoe de Franse metropool je bevallen?

VINCENT

Openbaring en ontgoocheling.

Ik ben op je voorstel ingegaan en heb lessen bij Fernand Cormon gevolgd.

THEO

Dat heeft onze landgenoot Breitner ook gedaan.

VINCENT

Maar iemand als Cormon die mijn opdrachten het werk van een krankzinnige vindt!

THEO

Dat heeft je pijn gedaan, ik begrijp dat.

VINCENT

Er staat wel iets tegenover.

THEO

En dat is?

VINCENT

Zoals jij het Franse publiek en mij kennis liet maken met de impressionisten...

Dat vergeet ik niet.

THEO

En je gaat niet geloven wat ik zeg. De impressionisten, die verkopen niet.

VINCENT

Ik leer van hen meer dan je denkt... iedere dag. Hun doeken zijn gewoon goed.

THEO

Imiteer niet. Doe het niet, dat kan ik je niet vaak genoeg zeggen.

VINCENT

Ik bestudeer hun technieken en dan boots ik ze na.

THEO

Zolang je dit blijft doen, ben en blijf je een schooljongen, broer.

VINCENT

Je kan gelijk hebben. Toch kijk ik naar ze op.

THEO

Dat weet ik. Je hebt vriendschap gesloten met Pissarro, met Signac, met Toulouse-Lautrec...

VINCENT

Dat is waar. Raad eens wie ik formidabel vind?

THEO

Ik moet je het antwoord schuldig blijven. Ik heb nochtans een vermoeden.

VINCENT

Een verfhandelaar...

THEO

Nee, zeg!

VINCENT

Père Tanguy.

THEO

Terecht!

VINCENT

Dat hoor ik graag.

THEO

Père Tangy... dat verwondert me niet.

VINCENT

Zijn winkel is de ontmoetingsplaats van avant-gardistische schilders. Bij hem heb ik Paul Cézanne ontmoet.

THEO

Tanguy is een meer dan vriendelijk man.

VINCENT

Ik zou het geloven. Hij geeft krediet als je linnen en verf koopt.

THEO

Sterker nog: je betaalt Julien Tanguy met een schilderij.

VINCENT

Zoiets is uitzonderlijk!

Toulouse-Lautrec was in de wolken over jou.

THEO

Blij dat te horen.

VINCENT

Jij bent de enige die jonge kunstenaars een kans geeft.

THEO

Om terug te komen op wat ik daarnet zei. Ontwikkel een eigen stijl.

En deze raad is goud waard.

VINCENT

Nog eens! De impressionisten zijn voor mij enig. Uniek!

THEO

Ik herhaal het niet.

VINCENT

Er schiet me een idee te binnen.

THEO

Wat een energie!

VINCENT

We zouden een doek moeten maken waarin de schilders hun specialiteit tonen.

THEO

Wat speelt er allemaal niet in je hoofd?

VINCENT

Sisley schildert het zonlicht, de blaren worden het werk van Monet, in de lucht zie je de hand van Pissarro...

THEO

Ik speel mee. Toulouse-Lautrec?

VINCENT

Meisjes.

THEO

Gauguin?

VINCENT

Bomen.

Ken jij Le Tambourin... het café?

THEO

En of! Het zit er altijd vol kunstenaars. En de absint vloeit er rijkelijk.

VINCENT

Van de waardin Agostina Segatori krijg ik een maaltijd gratis in ruil voor schilderijen.

THEO

Ik ken haar. Je lacht. Heb je iets met...

VINCENT

Bij haar exposeer ik samen met Gauguin en Toulouse-Lautrec.

THEO

Ik kom beslist kijken.

In mijn galerie stellen Monet, Sisley, Pissarro, Degas, Seurat tentoon.

VINCENT

Theo en Vincent van Gogh gaan voor de kunst. Het gelukkige paar.

Bij La Segatori: Peintres du Petit Boulevard.

THEO

En bij mij: Peintres du Grand Boulevard.

VINCENT

Een glas absint zou me smaken.

THEO

Meer dan een goed idee.

Vincent, ik heb je de kans geboden heel wat technieken onder de knie te krijgen.

VINCENT

Bedankt is te zwak.

THEO

Hier in Parijs is je tijd om.

VINCENT

Gelijk heb je. Nu moet ik alleen zijn om te creëren.

THEO

Hoe vaak ben je niet naar Het Louvre getrokken? Je hebt alles in je brein opgeslagen. Ruil Parijs.

VINCENT

Voor het Zuiden, jawel.

THEO

En blijf op mij rekenen.

6de scène

BIOGRAAF

Twee jaar verblijft Vincent bij zijn broer in Parijs. Hij maakt er meer dan tweehonderd schilderijen. In februari 1888 vertrekt hij naar Arles.

[In de ene helft]

VINCENT

Bedankt, goede vriend en toeverlaat. Raadsman. Wegwijzer.

Lijfelijk ben ik weg uit het koude Parijs, maar in gedachten bij jou, Theo.

Un nouveau pays.

Un magnifique paysage d'immense rochers jaunes. De aarde is rood en plantée de vignes avec des fonds de montagnes du plus fin lilas.

En toen ik in Arles uit de trein stapte, je hoeft me niet te geloven. Partout, il y a au moins soixante centrimètres de neige tombée et il tombe toujours.

Ik haat kou.

Arles, een Frans provinciestadje. Pas plus grand que Breda. Crois-moi.

Ik wachtte op de citroengele bol van vloeibaar vuur. De zon. Zij heeft me
vol gegoten met energie. Het werd lente en het zomert.

[In de andere helft]

THEO

Tu es heureux.

VINCENT

J'ai vu de bien belles choses.

THEO

Hoor ons nou eens bezig. Twee Hollanders in het Frans.

VINCENT

Hoe kan het ook anders?

THEO

Ter zake.

VINCENT

Het is april. En dat betekent: vruchtbomen in de bloei.

THEO

Appelbomen, perenbomen, perzikbomen...

VINCENT

Je voulais faire un verger de Provence d'un gaieté monstre.

Ik ben een schildermachine.

THEO

Je hebt een werkdrift, broer, als nooit tevoren.

VINCENT

De zon, dat brandende citroengeel, Theo. Ze verblindt me. Ik kan niet zonder haar.

THEO

Ze heeft je in haar macht.

VINCENT

Ja. Ze treft me. Iedere morgen, heel vroeg, ben ik op weg. De zware ezel op de rug,
zonder hoed, mijn kruin zo rood als rauw vlees...

THEO

Let op jezelf.

VINCENT

Ik aanbid de zon. De gele verf spuit uit mijn tubes. Mijn schilderijen zijn
zongedrenkt en zongebrand.

THEO

Jij ook.

VINCENT

Ik ben dronken van het zonlicht.

THEO

Maar het leven is meer dan...

VINCENT

Ik heb ze ontdekt, zij het eerder toevallig.

THEO

Ik weet niet waar je naartoe wil.

VINCENT

De wijk van les petites demoiselles.

THEO

Tu vas au céleri.

VINCENT

Ik heb geen vrouw... dus...

Theo, jij was toch aangespannen met, laten we zeggen, S?

THEO

Nee, ze is niet wat ik wil. Ik moet ze niet meer. Ik heb huwelijksplannen.

VINCENT

Hoor ik goed? Gaat dit geen invloed hebben op... [*aarzelt*]

THEO

Wat bedoel je?

VINCENT

Laat maar.

THEO

Het is een Nederlands meisje. Wat jonger dan ik. Ze werkt op een
commissionairskantoor in Parijs.

VINCENT

Laten we erop drinken, hoewel... [*Theo hoort het laatste woord niet*]

THEO

Absint?

VINCENT

Niets is beter. Voedsel en drank in één. Het windt me op. Vooral nu heb ik het nodig.

THEO

Heb je in het maison de tolérance une fille de joie leren kennen?

VINCENT

Rachel, 18 jaar, en ze poseert voor mij. Ik heb haar kunnen overhalen.

THEO

En de andere meisjes, heb je het ze gevraagd?

VINCENT

Les bonnes putains ont peur de se compromettre et qu'on se moquera de leur
portrait.

THEO

Kan je ze niet kwalijk nemen. Vertel iets over Rachel.

VINCENT

Als ik over haar mooie lijf wrijf, overspoelen tintelingen haar lendenen en onderbuik.

THEO

Hou op. Je maakt me...

VINCENT

Nog één ding. Vincent, zei ze, je hebt grappige oortjes. Ze zijn zo zacht en rond.

En toen beet ze erin.

THEO

Hang niet te veel rond in les maisons de tolé...

VINCENT

Maar overdag... vaak lang lopen in de brandende zon met mijn schildersgerei om een mooie plek te vinden.

THEO

La chaleur te fait toujours du bien.

VINCENT

De landerijen tussen Arles, het imposante kloostercomplex Montmajour zijn mijn werkterrein.

THEO

Wie poseert er buiten...

VINCENT

De inwoners van Arles hebben blijkbaar angst voor mij. Fou-rou, roepen ze me na.

THEO

En dat doet zeer?

VINCENT

Ik troost mezelf met de warmte. Hoe warmer het wordt, hoe meer energie. En dan heb ik voor niks anders tijd... creëren.

THEO

Je moet toch modellen kunnen vinden?

VINCENT

Een 'serieus' model.

THEO

Bien sûr.

VINCENT

Joseph Roulin. Facteur.

Kijk, ik heb hier zijn portret. Une tête socratique.

Portretten gaan me goed af.

Madame Ginoux, l'Arlésienne.

Theo, ik creëer en creëer, het ene gloeiende stuk na het andere. En dan de inlijstingen.

Inlijstingen!

THEO

Jaja, ik heb je gehoord.

Je hebt dus teveel uitgegeven voor je budget.

VINCENT

Beter kan ik het niet verwoorden.

THEO

Naast de 150 francs bezorg ik je ook schilderbenodigdheden.

7de scène

BIOGRAAF

Van de postbode Roulin maakt hij vele portretten, en ook van een boer uit de

Camargue. Naar zijn broer in Parijs stuurt hij 36 doeken.

[In de ene helft: tafel met absint (cointreau)flessen]

VINCENT

Het gaat me voor de wind.

Ik ben Fou-rou. Knettergek.

Korenvelden:

korenveld met zonsondergang,

korenveld met schoven en maaier,

absint!

à votre santé

mijn leven

korenoogst , korenhalmen,

tuin met bloemen,

gemaaid grasveld met treurboom.

En drie werken in de Parijse Salon des Indépendants.

Misschien mijn doorbraak! Bedankt Theo.

Nog een glas absint.

Eindelijk iets gevonden naar mijn zin: het gele huis aan de Place Lamartine.

Een fles absint!

[In de andere helft]

VINCENT

Het hele huis huur ik permanent.

THEO

Grootse plannen?

VINCENT

Schilders worden niet au sérieux genomen. Gekweld, uitgelachen, geschuwd.

THEO

En jij hebt de oplossing?

VINCENT

En daarom: een schilderskolonie. Uniek!

THEO

Jij bent niet te schatten.

VINCENT

Het gele huis wordt de pleisterplaats voor alle schilders uit het zuiden.

THEO

En aan wie had je eerst gedacht?

VINCENT

Aan Paul Gauguin. Een groot schilder.

Ik heb nog een vraag. Het atelier moet worden bemeubeld.

THEO

50 francs extra per maand.

VINCENT

En voor jou telkens een stuk van de grote Gauguin.

THEO

Lijkt me wel wat.

VINCENT

Ik heb niet stilgezeten. Het atelier wordt versierd met...

Raad.

THEO

Geen idee.

VINCENT

Tourne-sols.

THEO

Zonnebloemen.

VINCENT

Ze zijn me dierbaar. In een vaas: drie zonnebloemen, vijf zonnebloemen, twaalf zonnebloemen, veertien zonnebloemen.

THEO

Je schijnt er niet genoeg van te krijgen.

VINCENT

Voor mij ... een gele symfonie.

THEO

Kleur en muziek.

VINCENT

Nog meer doeken met heerlijke zonnebloemen van Arles. Elke ochtend vanaf zonsopgang werk ik. Schilderen! Schilderen!

Bloemen verwelken snel. Vaas en bloemen moeten in één ruk op het doek.

THEO

Rust op tijd.

VINCENT

Ik kan niet.

8ste scène

BIOGRAAF

Hij weet niet van ophouden. Aan de oever van de Rhône maakt hij tekeningen en schilderijen van arbeiders die met kruiwagens het zand uit de schepen lossen.

Vaak schildert hij ook 's nachts buiten.

[In de ene helft: donkerblauwe achtergrond met bewegende sterren –

Vincent, met kaarsen op de hoed en schildersezels op de rug, danst op de ouverture van Tannhäuser (Wagner)]

STEMMEN

Fou-rou! Fou-rou! Fou-rou!

VINCENT

Richard Wagner... wauw!

Klanken van Pruisisch blauw, tonen van donkergroen, oker, cadmiumgeel.

Nachtelijk firmament

Le ciel est bleu vert

Nachtcafé

La ville est bleue et violette

Caféterrass

Le gaz est jaune

Sterrennacht

Des reflets sont roux

Nachtafereel

Producersen, creëren.

Mijn schilderijen hebben geen waarde.

Veel moeite kosten ze me.

Bloed en verstand

Ik laat me slopen.

Geestelijk.

Lichamelijk.

Je suis fatigué. Mais non!

Tabak, koffie en absint, deze drie -eenheid doet me leven.

Ik word knetter.

[In de andere helft]

THEO

Ik heb me verloofd...

VINCENT

Wat?

THEO

Ja... je krijgt er een schoonzus bij. Niet blij?

[Vincent reageert niet.]

Met Gauguin naar Tannhäuser gaan luisteren... en genoten?

VINCENT

Ja... maar...

THEO

Ja, maar wat?

VINCENT

Gauguin! Dat eeuwige gediscussieer: Vincent, jij kopieert slaafs de natuur.

[Theo zwijgt en luistert.]

Ik wil doen voelen hoe de zon haar stralen zendt over het veld, het koren...

En dan zijn spot: Brigadier, tu as raison; brigadier, c'est comme tu dis.

O, verzengende hitte, gloeiende zon

...

Ik ging Pauls portret schilderen en hij... een stilleven met zonnebloemen.

En dan heb ik een glas absint naar zijn hoofd gegoid.

Ik raak buiten mijn zinnen.

Paul gaat naar buiten, ik pak een scheermes... ik weet niet meer

wat me bezielt. Ik stort me op hem... waarom?

Ik weet het echt niet. Samenloop van omstandigheden?

STEMMEN

Fou-rou! Fou-rou! Fou-rou!

9de scène

BIOGRAAF

Gauguin vlucht en overnacht in een hotel. Vincent stort die nacht in en snijdt een deel van zijn linkeroor af. Hij wikkelt dit in krantenpapier en brengt het als cadeau naar het bordeel, naar Rachel. De politie vindt Vincent in zijn bed en brengt hem naar het ziekenhuis. Gauguin licht Theo van Gogh in.

Epilepsie, alcoholisme en schizofrenie zijn de vermoedelijke oorzaken van Vincents ziekte.

[In de tweede helft ligt Vincent met hoofd omwonden op bed- Theo gaat naast hem liggen.]

THEO

Ik ben bij jou, broer.

VINCENT

Jij, Theo, zo dicht bij mij. Niemand komt tussen ons beiden. Ook geen sch...

THEO

Ik zal altijd bij je zijn.

VINCENT

Wij horen bij elkaar. Een Siamese...

THEO

Overdrijf je nu niet wat?

VINCENT

Ik ben helemaal in de war.

THEO

Waarom doe je dit jezelf aan?

VINCENT

Je bent bij mij als ik je nodig heb.

THEO

Het gevolg van een zonnesteek. Altijd zonder hoed in de blakende zon.

VINCENT

En hoe heet je verloofde?

THEO

Jo Bonger.

VINCENT

Je souhaite toujours que le jour viendra où tu verras et sentiras le soleil du midi.

THEO

Misschien om het noorden beter te zien.

VINCENT

Dacht ik.

Waar is Paul Gauguin? Ik zie hem niet meer.

THEO

Weg uit Arles. Hij heeft me gezegd wat er gebeurd is.

VINCENT

Schilderskolonie... een mislukking!

THEO

Rustig, broer.

VINCENT

Als we maar samen zijn!

En als ik maar snel opnieuw kan creëren!

THEO

Dat kan. Ik heb met de arts gesproken. Je herstelt snel.

VINCENT

Opnieuw gaan leven van koffie, absint en tabak.

THEO

Vincent!

STEMMEN

Fou-rou was een gek

En sneed af zijn oor

Hoe je ook roept en hoe je ook schreeuwt

Hij geeft niemand meer gehoor.

THEO

Laat je opnemen in een verpleeghuis. Zo kan het niet verder, Vincent.

10de scène

BIOGRAAF

Les anthropophages – de menseneters – of dertig burgers van Arles

dienen bij de burgemeester een petitie in. Ze krijgen gedaan dat Vincent

van Gogh gedwongen wordt Arles te verlaten.

[In de ene helft stemmen (kruidenierster – buurvrouw) – niet alleen de replieken van Vincent , maar ook zijn mimiek zijn belangrijk.]

STEM KRUIDENIERSTER

Ik heb een kruidenierszaak op de Place Martine. Een goed draaiende winkel. En die rosse Hollander komt binnen, begint mijn waren af te keuren en mijn klanten te beledigen.

VINCENT

Dat is toch om te lachen.

STEM KRUIDENIERSTER

Vindt u dat normaal, monsieur Vincent?

VINCENT

Een beetje zin voor humor, asjeblijft!

STEM BUURVROUW

Ik woon niet ver van hem... twee huizen. Hij heeft geprobeerd me aan te randen.

VINCENT

Ik pakte u gewoon bij uw middel.

STEM BUURVROUW

Een Arlésienne is daarmee niet gediend.

VINCENT

Gelukkig zijn de Hollandse vrouwen anders.

STEM BUURVROUW

Wij, vrouwen, voelen ons niet meer veilig. Vincent wil ons voortdurend aanraken.

Zijn obscene opmerkingen zijn we meer dan beu.

VINCENT

Ik, Vincent, ben een publiek gevaar.

...

Mon chère frère, je t'écris en pleine possession de ma présence d'esprit.

Enkele lieden uit Arles hebben me afgeschilderd als een man die niet waardig is in vrijheid te leven.

Opgesloten achter slot en grendel in een cel.

Quelle misère, et tout cela pour ainsi dire, pour rien.

STEM BUURVROUW

Internereren! Internerenen!

VINCENT

Theo... ik volg je raad.

11de scène

BIOGRAAF

Ze hebben gewonnen. Vincent verlaat het gele huis. Omdat hij onder herhaalde aanvallen van bewusteloosheid lijdt, wil hij uit vrije wil naar een inrichting.

Daar hoopt hij rust te vinden.

[In de andere helft]

VINCENT

Eén enkele troost, broer, het Augustijner klooster Saint-Paul ligt tussen akkers, wijngaarden en olijfbomen.

THEO

Gelukkig dat ik je heb laten opnemen. De aanvallen van woeste razernij met alle gevolgen van dien...

VINCENT

Er moest een oplossing komen.

THEO

Hoe bevalt het hier?

VINCENT

Een kloostercomplex... zeurderige orgelklanken... en er staan veel kamers leeg...

THEO

En jouw kamer?

VINCENT

Ik mag niet mopperen. Ik heb zelfs een atelier... extra.

THEO

Heb je contact met de andere psychi... patiënten?

VINCENT

Ja, ook al slaan ze wartaal uit, toch voel ik vriendschap. We begrijpen mekaar.

Niemand is bang voor mij. Ze komen naar mijn schilderijen kijken. Dat is wat anders dan les bons citoyens d'Arles.

THEO

Ik ben blij dit te horen. Kijk, ik heb iets meegebracht.

VINCENT

Verf, linnen, penselen, wat ik gevraagd heb... en Richard II, Henry IV... Shakespeare.

Broer, hoe moet ik je bedanken?

THEO

Ik heb goed nieuws voor je.

VINCENT

Wacht even.

Mijn scheppingsdrang. Kijk: de tuin van het gesticht, seringen, irissen, de fontein in de gestichtstuin...

THEO

Ik onderbreek je.

VINCENT

Niet doen. Ik heb pech gehad. Ze hebben me in een sloot gevonden. En dat betekent: terug in mijn atelier, niet meer buiten.

Dan maar door het getraliede venster.

Een korenveld... een zee van goud.

Ik ploeg op mijn doeken zoals de boeren hun velden ploegen.

Ophouden?... Nee, ik kan het niet.

THEO

Nu wel.

Moeder-overste, zuster Epiphane, en de andere nonnen vinden je een vriendelijke en goed gemanierde patiënt.

VINCENT

En wat vinden ze van mijn schilderijen?

...

THEO

Ik ben ondertussen getrouwd, Vincent.

VINCENT

Op elk moment zie ik die brave nonnen qui croient à la vierge de Lourdes.

En dan te weten que cettes bonnes femmes...

THEO

Mijn vrouw is zwanger.

VINCENT

Dat hindert me.

THEO

Wat?

VINCENT

De godsdienstige sfeer. Vijf à zes keer per dag loopt dat naar de kapel!

THEO

Je bent rustiger geworden, dat zegt moeder-overste.

VINCENT

Ik voel mezelf. De aanvallen blijven uit en mijn angsten verdwijnen.

THEO

Ik ben je dankbaar voor al wat je van hieruit naar Parijs hebt gestuurd.

VINCENT

Wij hebben een oeuvre tot stand gebracht, Theo. Wij samen.

Berglandschap achter het gesticht,

veld met klaprozen,

korenveld met maaier en opkomende zon,

olijfgaard.

THEO

Cipressen met wandelende meisjes,

de sterrennacht,

korenveld met cipressen.

Ja, Vincent.

VINCENT

Misschien kan ik naar jou komen, naar het noorden... en genees ik vlugger.

THEO

Denk je?

12de scène

[In de ene helft:

stations-/straatgeluiden – Vincent komt op]

VINCENT

Veertien dagen bij Theo, had ik gedacht. Ik hou het bijna voor bekeken.

Ik kan er niet tegen: de drukte van de stad, het leven 'en famille'.

Ik wil, ik moet alleen zijn. Theo en Jo ben ik dankbaar. Mijn broer heeft me afgehaald in Gare de Lyon. Gelukkig dat hij me naar zijn appartement heeft gebracht.

Ik had het niet gevonden.

Theo heeft een knap vrouwtje gekozen. En dan is het niet moeilijk om een mooi kind

te maken. Mijn neefje... en het heeft mijn naam... Vincent. Ik ga voor hem
amandelboomtakken schilderen. Het ventje wordt zo met zorgen omringd.
Maar dat is niks voor mij.

Jo heeft me erg vriendelijk ontvangen. Ze heeft gezorgd voor een Hollandse
koffietafel met Hollandse gerechten. Enig! Ik ben zo verfranst. Ik was al vergeten dat
ik in Zundert ben geboren.

Theo heeft al mijn werken hier. En wat doet het er ook toe dat mijn schilderijen niet
verkocht worden. Zelfs mijn brieven... 20 jaar!... heeft hij allemaal bewaard.
Ik ga ze verrassen.

[Licht dooft even.]

*[De ene helft stelt het appartement voor. Uit het plafond komen de aardappeleters,
landschap van Arles, Nachtgezicht op de Rhône, bloeiende boomgaarden...]*

Ik, Vincent van Gogh, organiseer mijn eigen tentoonstelling.

Entrez, messieurs et mesdames, regardez le grand peintre.

Ooit komt er een dag, dat men zal zien dat ze meer waard zijn dan het bedrag dat
aan mijn verf en aan mijn levensonderhoud is uitgegeven.

Blijven doe ik hier niet. Trouwens, ik moet verzorgd worden. Ik moet naar dokter
... hoe heet hij nu ook alweer?

BIOGRAAF

Vincent verlaat Parijs en vertrekt naar Auvers . Theo heeft voor hem die plaats
uitgekozen. Daar ontmoet Vincent dokter Gachet, die hem begeleidt en
bewondert. Vincent loopt over van energie. Hij tekent en schildert landschappen,
dorpstaferelen, wijngaarden en ook Gachet.

Op 14 juli 1890 schildert hij het gemeentehuis van Auvers.

Op 27 juli gaat Vincent tegen de avond het veld in.

[In de andere helft: Vincent in bed, rookt pijp, zucht, verbijt zijn pijn –Theo komt binnen]

THEO

Ik heb de Place de la Mairie vlug gevonden.

VINCENT

Terug bij mij... in Auvers. Blijf bij mij, Theo.

THEO

Je was op de goede weg. Dat heeft dokter Gachet gezegd, volgens monsieur Ravoux, de herbergier.

VINCENT

Gachet is één en al goedheid. Ik hoor het hem nog zeggen: het geel van je zonnebloemen zal u en uw broer onsterfelijk maken.

THEO

Laten we hopen.

VINCENT

Jouw zonnebloemen zullen de hartpijn van de mensen genezen, zei de dokter.

THEO

Vertel nu eens wat er precies gebeurd is.

VINCENT

Ze hebben me boos gemaakt, ze hebben me bespot, me uitgelachen.

THEO

En wie is 'ze'?

VINCENT

De zonen van een Parijse apotheker. Zijn hier hun vakantie komen doorbrengen.

En ze waren niet alleen. Hadden ook vriendinnetjes meegebracht.

THEO

Wat is daar verkeerd aan?

[Vincent springt uit zijn bed, loopt naar de ene helft – hoort de French Can-can]

VINCENT

Cabaret

Quartier Pigalle

Le premier palais des femmes

Can-can

Les courtisanes

Mon ami Toulouse- Lautrec

Rokken naar boven, benen hoog in de lucht

Oh... onderrokken... onderbroeken... zwarte kousen

Le Moulin Rouge

Stoeien

Blote vrouwen

Hun schoot

Het paradijs

[Vincent terug naar de andere helft]

THEO

Wees rustig, Vincent.

VINCENT

Uitdagen! Uitdagen!

THEO

Hou op.

VINCENT

Ze hebben me rode verf doen proeven... een dode slang tussen mijn schilderspullen...

zout in mijn koffie.

[Vincent begint zich te masturberen.]

THEO

Vincent, in godsnaam, hou op!

VINCENT

Ze hadden geen gêne.

Waar zijn hier de bordelen?

THEO

Vincent!

VINCENT

Daar voel ik me op mijn gemak.

THEO

En je ligt hier met een schotwonde.

VINCENT

Vanmorgen ben ik er vroeg op uit getrokken. Schilderen.

...

En toen met een pistool...

THEO

Waar heb je dat gehaald?

VINCENT

Wat doet het ertoe? Je bent bij mij. Zonder jou besta ik niet.

We blijven samen.

THEO

Vincent!

[Vincent sterft.]

BIOGRAAF

Vincent van Gogh wordt op het kerkhof van Auvers begraven. Zijn broer Theo is een gebroken man. Hij verwachtte zoveel van hun gezamenlijke onderneming. In januari 1891 overlijdt hij.

23 jaar later zal Jo Bongers haar man Theo op het kerkhof van Auvers-sur-Oise bijzetten. Vincent en Theo van Gogh naast elkaar. Samen.